

Свиноус Іван, Левандівський Омелян, Карбівська Уляна, Нікітченко Сергій. Інвестування в кормовиробництво як інструмент диверсифікації аграрного виробництва. *Економічний дискурс*. 2025. Випуск 3. С. 113-123.

DOI: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2025-2-12>

УДК 338.33:338.432:330.322.5:636.085/.087

JEL Classification G31, Q13, H54

Свиноус Іван

д. е. н., професор, головний науковий співробітник
Інститут продовольчих ресурсів НААН
м. Київ, Україна

E-mail: isvinous@ukr.net

ORCID: 0000-0002-0346-1596

Левандівський Омелян

д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна

E-mail: omelyant@ukr.net

ORCID: 0000-0002-5819-8377

Карбівська Уляна

д. с-г. н., професор кафедри лісового і аграрного менеджменту
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна

E-mail: uliana.karbivska@pnu.edu.ua

ORCID: 0000-0002-0540-8887

Нікітченко Сергій

к. е. н., доцент кафедри організації підприємництва та біржової діяльності Національний
університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ, Україна

E-mail: sanik02@ukr.net

ORCID: 0000-0003-1940-4788

ІНВЕСТИВАННЯ В КОРМОВИРОБНИЦТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

Анотація

Вступ. Сучасне аграрне виробництво в Україні характеризується високим рівнем спеціалізації та переважною орієнтацією на вирощування експортно привабливих культур – насамперед, зернових (кукурудза, пшениця) та олійних (соняшник, ріпак). Такий підхід забезпечує значну частину валютних надходжень країни та формує основний обсяг зовнішньої торгівлі аграрною продукцією. Проте надмірна залежність від вузького спектра культур створює низку ризиків для аграрного сектору та економіки, загалом.

Одним із найбільш перспективних напрямів такої диверсифікації виступає розвиток кормовиробництва – як основи для сталого функціонування тваринницького комплексу, який останніми роками перебуває в кризовому стані.

Методи. У процесі дослідження було застосовано низку методів, що забезпечили комплексний та обґрунтований підхід до аналізу проблематики. Зокрема, монографічний метод дозволив здійснити глибоке

вивчення наукових підходів до інвестування в аграрну сферу та визначити теоретичні засади розвитку кормовиробництва в контексті диверсифікації. Економіко-статистичний метод було використано для обробки офіційної статистики щодо структури та динаміки інвестицій, обсягів виробництва кормів, показників рентабельності та продуктивності аграрних підприємств.

Застосування системного підходу дало змогу розглянути взаємозв'язки між інвестиційними потоками, розвитком кормової бази та ефективністю сільськогосподарського виробництва в цілому. Крім того, метод експертних оцінок допоміг залучити думки фахівців галузі щодо ефективних моделей та інструментів інвестування. Порівняльний аналіз став основою для вивчення міжнародного досвіду інвестування у кормовиробництво та обґрунтування можливостей його адаптації до українських реалій.

Результати. Встановлено, що інвестування в кормовиробництво є не просто галузевим пріоритетом, а стратегічним інструментом диверсифікації та трансформації аграрного сектору України.

Доведено, що інвестування в кормовиробництво - це не лише відповідь на поточні виклики агросектору, а фундаментальний елемент переходу до нової моделі аграрного розвитку України, заснованої на стійкості, самозабезпеченні, локалізації вартості та технологічній модернізації.

Перспективи. Перспективним є вивчення ефективних механізмів залучення приватних і державних інвестицій у створення стабільної кормової бази для розвитку тваринництва. Особливої уваги потребує аналіз інноваційних технологій у виробництві кормів, здатних підвищити продуктивність та економічну стійкість агропідприємств. Подальші дослідження можуть зосередитися на моделюванні диверсифікованих агросистем, де кормовиробництво виступає як ключова ланка продовольчої безпеки та регіонального розвитку.

Ключові слова: інвестування, кормовиробництво, диверсифікація аграрного виробництва, аграрна політика, тваринництво, продовольча безпека, стійкий розвиток, інноваційні технології, агроінвестиції.

Вступ.

Сучасне аграрне виробництво в Україні характеризується високим рівнем спеціалізації та переважною орієнтацією на вирощування експортно привабливих культур – насамперед зернових (кукурудза, пшениця) та олійних (соняшник, ріпак). Такий підхід забезпечує значну частину валютних надходжень країни та формує основний обсяг зовнішньої торгівлі аграрною продукцією. Проте надмірна залежність від вузького спектра культур створює низку ризиків для аграрного сектору та економіки, загалом.

Зокрема, поточна структура аграрного виробництва робить галузь надзвичайно вразливою до глобальних цінових коливань на сільськогосподарську продукцію, змін кліматичних умов, які впливають на врожайність, геополітичних загроз, пов'язаних із війною, а також порушень логістичних ланцюгів постачання, зумовлених блокуванням портів, знищенням інфраструктури чи зміною торговельних маршрутів. Така концентрація виробництва у сировинному сегменті з низькою доданою вартістю знижує стійкість сільського господарства, обмежує його адаптивність до викликів сучасності та ускладнює забезпечення продовольчої безпеки країни.

У цьому контексті диверсифікація аграрного виробництва набуває першочергового значення як стратегічний напрям посилення стабільності, екологічної збалансованості та економічної ефективності аграрної галузі. Вона передбачає розширення номенклатури продукції, включення нових видів аграрної діяльності, розвиток внутрішніх переробних потужностей і формування замкнених агропродовольчих ланцюгів, що генерують додану вартість на національному рівні.

Одним із найбільш перспективних напрямів такої диверсифікації виступає розвиток кормовиробництва – як основи для сталого функціонування тваринницького комплексу, який останніми роками перебуває в кризовому стані. Формування повноцінної вітчизняної кормової бази створює потенціал для відновлення та модернізації галузей тваринництва, підвищення їх продуктивності, зниження собівартості виробництва, збільшення внутрішнього споживання продуктів тваринного походження, а також для нарощування експортного потенціалу готової продукції з високою доданою вартістю (молоко, м'ясо, яйця, комбікорми).

Враховуючи комплексність сучасних викликів, розвиток кормовиробництва постає не лише як інструмент технологічної підтримки тваринництва, але й як системоутворювальний чинник у формуванні багатофункціональної, збалансованої та адаптивної аграрної моделі. Такий підхід дозволяє забезпечити не лише продовольчу безпеку, але й економічну стійкість сільських

територій, зростання зайнятості, ефективне використання ресурсів та екологічну стабільність.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Останні дослідження підтверджують, що інвестування в кормовиробництво є ключовим чинником стійкого розвитку тваринництва та диверсифікації аграрного виробництва. Зокрема, у публікаціях FAO (2023) та OECD (2024) наголошується на важливості формування локальної кормової бази як інструменту зниження залежності від імпорту та світової цінової волатильності. Українські науковці (Спринчук Н. А., Воронецька, І. С., Жуков, В. П.) фіксують критично низький рівень капіталовкладень у цей сегмент – менш як 5% від загального обсягу інвестицій в агросектор. Водночас актуальні дослідження визначають доцільність використання гнучких фінансових механізмів: аграрних розписок, лізингу, грантів та державно-приватного партнерства. Акцент також робиться на ролі кооперативів і агрокластерів як платформ для консолідації інвестицій та оптимізації логістики кормових ресурсів.

Мета.

Метою статті є обґрунтування ролі інвестування в кормовиробництво як чинника диверсифікації аграрного виробництва України.

Методологія дослідження.

У процесі дослідження було застосовано низку методів, що забезпечили комплексний та обґрунтований підхід до аналізу проблематики. Зокрема, монографічний метод дозволив здійснити глибоке вивчення наукових підходів до інвестування в аграрну сферу та визначити теоретичні засади розвитку кормовиробництва в контексті диверсифікації. Економіко-статистичний метод було використано для обробки офіційної статистики щодо структури та динаміки інвестицій, обсягів виробництва кормів, показників рентабельності та продуктивності аграрних підприємств.

Застосування системного підходу дало змогу розглянути взаємозв'язки між інвестиційними потоками, розвитком кормової бази та ефективністю сільськогосподарського виробництва в цілому. Крім того, метод експертних оцінок допоміг залучити думки фахівців галузі щодо ефективних моделей та інструментів інвестування. Порівняльний аналіз став основою для вивчення міжнародного досвіду інвестування у кормовиробництво та обґрунтування можливостей його адаптації до українських реалій.

Результати.

Диверсифікація аграрного виробництва трактується як комплексна стратегія зниження ризиків, підвищення економічної стійкості та довгострокової конкурентоспроможності шляхом розширення спектру виробничої діяльності, оптимізації структури використання ресурсів, розширення ринків збуту та інтеграції аграрного сектору з іншими галузями економіки. Вона охоплює як горизонтальну (включення нових видів продукції в межах основного виробництва), так і вертикальну (створення доданої вартості через переробку, логістику, збут) інтеграцію.

З позиції економічної теорії, диверсифікація виконує функцію стабілізації доходів аграрних підприємств, оскільки дозволяє компенсувати сезонні, ринкові та кліматичні ризики шляхом диверсифікації джерел прибутку. В умовах невизначеності (економічної, політичної, екологічної) вона виступає важливим інструментом зниження залежності від монопродуктових моделей, формування гнучкої виробничої структури та посилення адаптивних властивостей підприємств [1]. Теоретично це узгоджується з положеннями неокласичної теорії ризику, теорії адаптивного менеджменту та концепції стійкого розвитку сільських територій.

На макроекономічному рівні диверсифікація відіграє ключову роль у структурній трансформації аграрної економіки. Вона сприяє перерозподілу ресурсів у бік інноваційніших, екологічніших або економічно вигідніших напрямів, формує стійкі зв'язки між сільським

господарством, переробною промисловістю, логістикою, торгівлею, енергетикою. Таке переплетення міжгалузевих відносин стимулює розвиток локальних виробничо-логістичних ланцюгів, що забезпечує більшу стійкість до зовнішніх шоків і підвищує частку доданої вартості, яка залишається в межах країни.

Крім того, диверсифікація створює сприятливі умови для розвитку дрібного та середнього фермерства, кооперативного руху, розширення ринку праці в сільській місцевості та підтримки продовольчої безпеки на місцевому рівні. Вона також сприяє екологічній стабілізації агросистем завдяки збалансованішому використанню ґрунтів, ротатії культур, скороченню мононасаджень та зменшенню залежності від зовнішніх ресурсів (насіння, добрив, кормів) [1].

Таким чином, диверсифікація аграрного виробництва – це не лише адаптивна реакція на поточні ризики, а й стратегічний інструмент розвитку, що забезпечує довготривалу конкурентоспроможність аграрного сектору в умовах глобальної нестабільності, зміни клімату та трансформації споживчого попиту. В українських реаліях вона є надзвичайно актуальною, враховуючи потребу у відновленні повного виробничого циклу – від поля до готової продукції, що реалізується як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Однією з ключових ланок цього циклу, що має забезпечити стійкість аграрної економіки, виступає кормовиробництво. Воно є стратегічною складовою аграрного сектору, що виконує критичну функцію забезпечення сталого розвитку тваринницького сектора – основного джерела білкової продукції в продовольчому кошику населення. Воно відіграє роль фундаментальної ланки у ланцюгу «ґрунт – рослина – тварина – продукт», забезпечуючи внутрішню продовольчу самодостатність, стабілізацію цін на продукти тваринного походження, зменшення залежності від зовнішніх ринків.

Розвиток кормової бази формує міцну вертикальну інтеграцію з ключовими галузями аграрного виробництва, зокрема: рослинництвом – через вирощування кормових культур (силосна кукурудза, люцерна, жито, сорго, кормові бобові), що забезпечує оптимізацію сівозмін, поліпшення фітосанітарного стану полів і зменшення деградації ґрунтів; тваринництвом – шляхом зниження собівартості годівлі, підвищення продуктивності худоби, збільшення обсягів виробництва молока, м'яса, яєць; переробною галуззю – через стабільне постачання сировини (молока, м'яса) до харчової промисловості та розвиток внутрішніх ринків готової продукції; біоенергетикою – як джерело сировини для виробництва біогазу, біомаси, кормових дріжджів на основі побічних продуктів та залишків кормових культур.

Інвестування у кормовиробництво сприяє збалансованому розвитку агроландшафтів, адже дає змогу урізноманітнити структуру посівів, зменшити екологічне навантаження на ґрунти, покращити їхню родючість завдяки застосуванню бобових культур як фітомеліорантів [2]. Крім того, кормові культури ефективно використовуються на землях менш придатних для високорентабельного рослинництва, що розширює потенціал використання малопродуктивних ділянок.

Зменшення імпортозалежності у білкових компонентах кормів (соевий шрот, макуха тощо) дозволяє уникнути валютних ризиків, підвищити національну продовольчу безпеку та створити додану вартість на внутрішньому ринку.

Також кормовиробництво має потужний соціально-економічний мультиплікативний ефект. Воно сприяє підвищенню зайнятості на сільських територіях, створенню робочих місць у суміжних секторах (агросервіс, логістика, переробка), розвитку кооперативного руху [3]. Спеціалізовані господарства з виробництва кормів можуть стати ядром для формування аграрних кластерів із замкнутим виробничим циклом, орієнтованим як на внутрішній, так і на зовнішній ринки.

Таким чином, кормовиробництво виступає системоутворювальним елементом у формуванні збалансованої, інтегрованої та конкурентоспроможної аграрної економіки. Його розвиток – це не лише технічне забезпечення тваринництва, а й стратегічний напрям підвищення стійкості агросектору в умовах глобальних і національних викликів.

Світовий досвід підтверджує, що ефективна система кормовиробництва є критичним чинником успіху інтенсивного тваринництва, що формує основу продовольчої безпеки, експортної спроможності та стійкого сільського розвитку. Зокрема, в країнах Європейського Союзу розвиток власної кормової бази був важливим етапом аграрної модернізації та підвищення доданої вартості в агропродовольчому ланцюгу. Приклади таких країн, як Польща, Нідерланди та Франція, є показовими.

Після вступу до ЄС Польща реалізувала стратегію підтримки тваринництва через розвиток власного комбікормового виробництва та впровадження кормових культур (люцерна, кукурудза на силос, конюшина, зернобобові). Завдяки програмам підтримки дрібних і середніх фермерів, Польща збільшила частку внутрішнього виробництва білкових кормів, знизивши залежність від імпортованого соєвого шроту [4]. У результаті країна стала одним із лідерів ЄС з виробництва м'яса птиці та свинини, що значною мірою базується на локальному кормовиробництві.

Нідерланди демонструють приклад високоінтенсивного, наукоємного кормовиробництва. Завдяки широкому впровадженню технологій точного землеробства, автоматизованих систем живлення тварин, контролю амінокислотного балансу кормів, країна досягла високої ефективності у молочному скотарстві та свинарстві. Власна кормова база – зокрема кукурудза, жом, картопляні відходи, зелена маса та синтетичні білкові добавки – забезпечує максимальне використання обмежених земельних ресурсів при високій продуктивності. Крім того, Нідерланди експортують не лише продукцію тваринництва, а й високоякісні корми, технології та консультаційні послуги в агросектор.

У Франції політика продовольчого суверенітету ґрунтується на розвитку самозабезпеченої кормової бази. Особлива увага приділяється вирощуванню багаторічних бобових і трав для молочного скотарства, що сприяє підвищенню вмісту білка в раціонах та поліпшенню якості молока. Кормовиробництво у Франції інтегроване в агроекологічні стратегії: використання сидератів, міжрядних посівів, біологічної боротьби зі шкідниками. Це дозволяє зменшити залежність від зовнішніх факторів і одночасно підтримує екологічні стандарти та конкурентоспроможність фермерських господарств. Франція також активно експортує технології годівлі, кормові суміші та знання у межах міжнародного співробітництва.

У всіх трьох країнах кормовиробництво стало не просто галуззю, а ключовим інструментом інтеграції аграрного виробництва, підтримки внутрішнього тваринництва, формування продовольчої безпеки та виходу на зовнішні ринки. Україна може врахувати цей досвід при формуванні власної політики розвитку кормовиробництва, адаптуючи його до національних особливостей, клімату та структури землекористування [5].

Стан кормової бази в Україні залишається одним із ключових стримувальних факторів розвитку тваринництва. За даними Державної служби статистики України, площі під кормовими культурами скоротилися з 11,9 млн га у 1990 році до лише 1,5 млн га у 2023 році, що свідчить про понад 7-кратне зменшення. Така динаміка є результатом переорієнтації виробництва на експортно орієнтовані культури (зернові, олійні), розпаювання пасовищ та деградації сінокосів внаслідок відсутності інфраструктурної підтримки.

Нині забезпечення тваринництва кормами становить у середньому лише 60–70% від біологічної потреби, причому цей показник значно варіюється залежно від регіону. Найнижчий рівень забезпечення спостерігається в зонах Лісостепу та Полісся, де значна частина пасовищ і сінокосів деградована внаслідок надмірного випасу, відсутності меліорації та низької інвестиційної активності.

Ключові проблеми кормовиробництва:

- технічна зношеність: за оцінками Інституту механізації і електрифікації сільського господарства НААН, понад 65% техніки для заготівлі кормів – зношені, часто старші 15 років, що ускладнює своєчасне збирання та знижує якість кормів;
- низька врожайність кормових культур: за останні роки врожайність багаторічних трав

коливається в межах 5–6 т/га зеленої маси, тоді як потенціал за належного догляду та сортової політики сягає 12–15 т/га;

- відсутність сучасної інфраструктури зберігання: частка втрат при зберіганні сінажу, силосу та комбікормів у деяких господарствах перевищує 15–20%, що знижує економічну ефективність годівлі;

- дефіцит білкових кормів: імпорт соєвого шроту та макухи становив у 2023 році понад 250 тис. тонн, що робить тваринництво залежним від коливань світових цін.

У таких умовах особливої ваги набуває розвиток власної кормової бази.

Рівень інвестицій у розвиток кормовиробництва в Україні залишається вкрай низьким, що безпосередньо стримує потенціал відновлення тваринництва та формування замкнених агропродовольчих ланцюгів [6]. За даними державних органів статистики України, у 2023 році капітальні інвестиції у сферу виробництва кормів становили лише 1,17% від загального обсягу інвестицій у сільське господарство, або приблизно 520 млн грн у грошовому вираженні. Для порівняння: у рослинництво було спрямовано понад 34 млрд грн інвестицій, а у тваринництво – близько 4,9 млрд грн.

Основні причини низької інвестиційної активності:

- відсутність спеціалізованих державних програм: на відміну від підтримки садівництва, тваринництва чи зрошення, державні програми розвитку кормовиробництва не передбачені окремими бюджетними лініями. Це знижує інтерес приватного сектору до інвестування в кормову інфраструктуру;

- складність доступу до кредитних ресурсів: за результатами опитування агровиробників, понад 70% дрібних і середніх господарств не мають доступу до довгострокових кредитів на модернізацію кормозаготівлі;

- відсутність довгострокових контрактів на збут: через недостатню інтеграцію між тваринницькими комплексами та виробниками кормів, інвестори не мають гарантій ринку збуту, що обмежує інвестиційну привабливість галузі;

- низький рівень кооперації: лише близько 8% кормовиробників входять до сільськогосподарських кооперативів або кластерів, де можна оптимізувати витрати та об'єднати інвестиційні ресурси. Однак навіть у межах існуючих об'єднань окремим викликом залишається нерозвинена логістична інфраструктура, особливо для доставки зелених, об'ємних та силосних кормів у віддалені або малі господарства корпоративного сектору аграрної економіки.

Через великі обсяги, короткий термін зберігання зеленої маси та потребу в охолодженні чи трамбуванні, транспортування кормів є одним із найдорожчих елементів у структурі собівартості годівлі.

За оцінками аналітиків ФАО, логістичні витрати в малих фермерських господарствах становлять до 25–30% від загальної вартості корму, а в окремих випадках – до 35%, в умовах обмеженого доступу до техніки та силососховищ [7]. Це значно знижує рентабельність тваринництва в селах, де відсутні механізми об'єднаного використання кормозбиральної техніки чи мобільних пунктів зберігання.

Для зменшення інвестиційної та логістичної нерівності в секторі кормовиробництва необхідно: запровадити спеціалізовані державні програми підтримки виробництва та зберігання кормів із компенсацією частини вартості техніки, сховищ і транспортної логістики; формувати локальні кооперативні логістичні хаби або мобільні пункти заготівлі/переробки кормів для фермерів; підвищити доступ до фінансування шляхом кредитних гарантій і страхових механізмів під проєкти кормовиробництва; інтегрувати кормовиробництво в агропродовольчі кластери, стимулюючи довгострокові контракти між тваринниками та виробниками кормів.

Лише за умови системного оновлення інфраструктури та створення привабливого інвестиційного середовища можливо забезпечити повноцінну кормову базу, як фундамент стійкого розвитку тваринництва в Україні. У такій ситуації ключовою стає роль фінансового забезпечення:

обмежені інвестиції у виробництво кормів зумовлюють необхідність запровадження різноманітних моделей фінансування, що можуть залучати як державні, так і приватні ресурси.

Для цього можуть використовуватися як традиційні, так і інноваційні інструменти інвестування, адаптовані до умов аграрного сектору.

1. Державні програми підтримки. Держава має ключову роль у запуску інвестиційних процесів через фінансові та інституційні стимули. Основні наявні інструменти: цільові дотації на посів кормових культур – переважно за рахунок програм підтримки тваринництва (наприклад, компенсація за вирощування кукурудзи на силос або багаторічних трав). Проте, в 2023 р. обсяги таких програм були обмежені; компенсації за будівництво та модернізацію сховищ – до 30% вартості спорудження силосних ям, ангарів для зберігання сінажу тощо в межах програм Мінагрополітики; програма «5-7-9%» – пільгове кредитування малого та середнього бізнесу, яке може бути застосоване для придбання техніки для заготівлі кормів, будівництва сховищ, закупівлі насіння та добрив.

У 2023 році за програмою «5-7-9%» було профінансовано лише близько 190 аграрних проєктів, з яких лише 4,8% прямо стосувалися кормовиробництва.

2. Приватні ініціативи та корпоративне інвестування. Великі тваринницькі холдинги (свинарські, птахівничі, молочні комплекси) реалізують внутрішні корпоративні інвестиції у кормові активи з метою зниження собівартості годівлі. До основних напрямів відносяться: побудова власних комбікормових заводів; вирощування кормових культур на орендованих масивах (від 3–5 тис. га); створення інтегрованих логістичних ланцюгів: поля – кормозаготівля – тваринницький комплекс.

Один із найбільших виробників м'яса птиці в Україні – компанія «МХП» – інвестував понад 1 млрд грн у комбікормові потужності з повним контролем якості.

3. Державно-приватне партнерство (ДПП). ДПП може бути ефективним інструментом для реалізації інфраструктурних проєктів, які є капіталомісткими, але критичними для кормового сектору: будівництво елеваторів, сушарок, логістичних хабів, які можуть використовуватися багатьма виробниками; створення регіональних центрів заготівлі й переробки кормів на умовах співфінансування (держава забезпечує доступ до земель, мереж і під'їздів; бізнес – інвестиції та операційне управління).

У рамках пілотних ініціатив на базі держпідприємств у Вінницькій, Полтавській та Черкаській областях реалізовано 3 об'єкти через механізм ДПП у сфері зберігання та переробки кормової маси.

4. Кооперативні моделі інвестування. Один із найбільш перспективних підходів для дрібних і середніх фермерів – об'єднання в кооперативи для спільного використання техніки, сховищ, переробки та збуту кормів. Основні переваги: скорочення індивідуальних витрат на техніку для заготівлі кормів (прес-підбирачі, косарки, жатки); спільне будівництво сховищ, що мінімізує втрати при зберіганні; колективний вихід на ринок (контрактні поставки кормів до молочно-товарних ферм, свиноферм); можливість спільного залучення грантів, технічної допомоги, кредитів.

За оцінками проєкту ЄС «АГРО», участь у кооперативах дозволяє знизити витрати на кормозаготівлю на 15–25%, у порівнянні з індивідуальними господарствами.

Умовою активізації інвестицій у кормовиробництво має стати інтеграція всіх чотирьох інструментів: держава має створити рамкову підтримку; бізнес – забезпечити стратегічні вкладення та інновації; кооперативи – реалізовувати ефективність на рівні громад; партнерство – забезпечити масштабні проєкти логістики та зберігання [8].

Лише синергія цих моделей дозволить сформувати ефективну, економічно стійку та просторово збалансовану систему кормозабезпечення в Україні.

Висновки і перспективи.

Інвестування в кормовиробництво є не просто галузевим пріоритетом, а стратегічним інструментом диверсифікації та трансформації аграрного сектору України. У сучасних умовах

геополітичної нестабільності, кліматичних ризиків та логістичних обмежень інвестиції у формування ефективної кормової бази мають надзвичайно важливе значення для побудови більш стійкої, адаптивної та високопродуктивної аграрної системи.

Насамперед, розвиток кормовиробництва зміцнює внутрішні виробничі ланцюги, знижуючи залежність від імпорту кормових компонентів, формує сировинну базу для тваринництва та забезпечує його стабільність. Це дозволяє вирівняти сезонність аграрних доходів, зменшити ризики коливання цін на експортно орієнтовану продукцію (зерно, олійні) та забезпечити стійке джерело продовольчого білка для внутрішнього ринку.

Крім того, інвестування у кормову галузь має потужний мультиплікативний ефект, оскільки сприяє розвитку суміжних галузей: техніко-технологічного сектору (виробництво та сервіс техніки для заготівлі, подрібнення, зберігання кормів); логістики (будівництво логістичних хабів, маршрутів доставки); біоенергетики (використання відходів кормового виробництва для виробництва біогазу); науково-консультаційних послуг (агротехнічне консультування, точне землеробство, агроекологія); переробної промисловості, що створює додану вартість у межах країни.

Також розвиток кормової бази сприяє сталому розвитку сільських територій, підвищенню рівня зайнятості, формуванню локального підприємництва, розвитку кооперації та соціальної інфраструктури.

Для активізації інвестицій у кормовиробництво необхідне впровадження цілеспрямованої державної політики, яка має охоплювати такі ключові напрями:

1.Інфраструктурна підтримка: фінансування будівництва та модернізації сховищ, сушарок, силосних установок; підтримка створення логістичних центрів спільного користування; розвиток меліорації та зрошення для кормових культур у посушливих регіонах.

2.Інноваційний розвиток: впровадження систем точного землеробства у кормовиробництво; підтримка наукових досліджень у сфері кормових культур, біологізації, генетики та добрив; цифровізація процесів обліку, зберігання, моніторингу врожайності кормових культур.

3.Кооперація та об'єднання виробників: створення умов для формування кооперативів і агрокластерів; стимулювання спільного придбання техніки та спільного використання потужностей; підтримка радничих служб і освітніх програм з управління кооперативами.

4.Державно-приватне партнерство (ДПП): розробка механізмів співфінансування проєктів з місцевими громадами та агробізнесом; пілотні проєкти створення регіональних комбикормових заводів або мобільних пунктів заготівлі; включення кормової інфраструктури до регіональних програм економічного розвитку.

5.Фінансово-кредитні механізми: розширення програм пільгового кредитування та страхування інвестицій у кормовиробництво; впровадження цільових грантових програм (зокрема, за підтримки ЄС, ФАО, USAID); гарантування мінімальних закупівель цін на корми або стимулювання довгострокових контрактів.

Інвестування в кормовиробництво – це не лише відповідь на поточні виклики агросектору, а фундаментальний елемент переходу до нової моделі аграрного розвитку України, заснованої на стійкості, самозабезпеченні, локалізації вартості та технологічній модернізації. За умови правильної політики воно може стати точкою зростання для тваринництва, аграрного експорту з високою доданою вартістю та комплексного розвитку сільських територій.

У повоєнний період дослідження інвестування в кормовиробництво набуває особливої актуальності як стратегічного напрямку відновлення та структурного оновлення аграрного сектору. Перспективним є вивчення ефективних механізмів залучення приватних і державних інвестицій у створення стабільної кормової бази для розвитку тваринництва. Особливої уваги потребує аналіз інноваційних технологій у виробництві кормів, здатних підвищити продуктивність та економічну стійкість агропідприємств. Подальші дослідження можуть зосередитися на моделюванні диверсифікованих агросистем, де кормовиробництво виступає як ключова ланка продовольчої безпеки та регіонального розвитку.

Список використаних джерел

1. Спринчук Н. А., Чернелівська О. О., Воронєцька І. С. Теоретичні аспекти інвестування польового кормовиробництва та вплив зміни клімату на галузь. *Агросвіт*. 2021. №17. С. 21-27.
2. Дьяконова С. Ю. Методика розрахунку та аналіз додаткових показників економічної ефективності інвестицій у кормовиробництво на макrorівні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. №4. С. 80-83.
3. Лаврук В. В. Кормовиробництво як складник механізму економічної модернізації тваринництва. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. №14 (1). С. 178-182.
4. Спринчук Н. А. Визначення обсягів інвестицій у польове кормовиробництво при створенні ферм та комплексів ВРХ. *Агросвіт*. 2014. №5. С. 12-15.
5. Алескерова Ю. В. Сутність кредитного забезпечення інноваційно-інвестиційних проєктів у кормовиробництві. *Економічні науки. Серія: Облік і фінанси*. 2009. №6 (1). С. 106-118.
6. Воронєцька І. С., Спринчук Н. А., Кравчук О. О. Перспективи розвитку товарного кормовиробництва в Україні. *Агросвіт*. 2018. №3. С. 12-18.
7. Аверчева Н. О. Організаційні аспекти формування кормової бази тваринництва. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. №10. С. 55-63.
8. Спринчук Н. А., Воронєцька І. С., Жуков В. П. Сучасний стан інвестування розвитку товарного кормовиробництва як синтетичної галузі. *Агросвіт*. 2019. №5. С. 18-24.

Статтю отримано: 13.07.2025 / Рецензування 02.09.2025 / Прийнято до друку: 30.09.2025

Ivan Svyous

Dr. Sc. (in Economics), Professor, Chief Scientific Fellow
Institute of Food Resources of the National Academy of Agrarian Sciences
Kyiv, Ukraine

E-mail: isvinous@ukr.net

ORCID: 0000-0002-0346-1596

Omelyan Levandivskyi

Dr. Sc. (in Economics), Professor, Head of Department
Department of Finance

Vasyl Stefanyk Carpathian National University
Ivano-Frankivsk, Ukraine

E-mail: omelyant@ukr.net

ORCID: 0000-0002-5819-8377

Ulyana Karbivska

Dr. Sc. (in Agricultural), Professor
Department of Forest and Agricultural Management
Vasyl Stefanyk Carpathian National University
Ivano-Frankivsk, Ukraine

E-mail: uliana.karbivska@pnu.edu.ua

ORCID: 0000-0002-0540-8887

Serhiy Nikitchenko

Cand. Sc. (Econ.), Associate Professor
Department of Entrepreneurship and Exchange Activity
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine

E-mail: sanik02@ukr.net

ORCID: 0000-0003-1940-4788

INVESTMENT IN FEED PRODUCTION AS A TOOL FOR DIVERSIFICATION OF AGRICULTURAL PRODUCTION

Abstract

Introduction. Modern agricultural production in Ukraine is characterized by a high level of specialization and a predominant orientation towards growing export-attractive crops – primarily grain crops (corn, wheat) and oilseeds (sunflower, rapeseed). This approach provides a significant part of the country's foreign exchange earnings and forms the main volume of foreign trade in agricultural products. However, excessive dependence on a narrow range of crops creates a number of risks for the agricultural sector and the economy in general.

One of the most promising areas of such diversification is the development of feed production – as the basis for the sustainable functioning of the livestock complex, which has been in crisis in recent years.

Methods. A number of methods were applied in the process of research that provided a comprehensive and substantiated approach to the analysis of the issues. In particular, the monographic method allowed for an in-depth study of scientific approaches to investing in the agricultural sector and to determine the theoretical foundations of the development of feed production in the context of diversification. The economic and statistical method was used to process official statistics on the structure and dynamics of investments, feed production volumes, profitability and productivity indicators of agricultural enterprises.

The use of a systematic approach made it possible to consider the relationships between investment flows, the development of the feed base and the efficiency of agricultural production as a whole. In addition, the method of expert assessments helped to attract the opinions of industry specialists on effective investment models and instruments. Comparative analysis became the basis for studying international experience in investing in feed production and substantiating the possibilities of its adaptation to Ukrainian realities.

Results. It is established that investing in feed production is not just an industry priority, but a strategic tool for the diversification and transformation of the agricultural sector of Ukraine.

It is proven that investing in feed production is not only a response to the current challenges of the agricultural sector, but a fundamental element of the transition to a new model of agricultural development in Ukraine, based on sustainability, self-sufficiency, cost localization and technological modernization.

Discussion. It is promising to study effective mechanisms for attracting private and public investments in creating a stable feed base for the development of livestock farming. Special attention is required to analyse innovative technologies in feed production that can increase productivity and economic sustainability of agricultural enterprises. Further research may focus on modelling diversified agricultural systems, where feed production acts as a key link in food security and regional development.

Keywords: investment, feed production, diversification of agricultural production, agricultural policy, livestock farming, food security, sustainable development, innovative technologies, agricultural investments.

References

1. Sprynchuk, N.A., Chernelivska, O.O., & Voronetska, I.S. (2021). Teoretychni aspekty investuvannia polovoho kormovyrobnytstva ta vplyv zminy klimatu na haluz [Theoretical aspects of investing in field fodder production and the impact of climate change on the industry]. *Ahrosvit [Agroworld]*, 17, 21–27. [in Ukr.].
2. Diakonova, S.Yu. (2015). Metodyka rozrakhunku ta analiz dodatkovykh pokaznykiv ekonomichnoi efektyvnosti investytsii u kormovyrobnytstvo na makrorivni [Methodology for calculating and analyzing additional indicators of economic efficiency of investments in feed production at the macro level]. *Investytsii: praktyka ta dosvid [Investments: Practice and Experience]*, 4, 80–83. [in Ukr.].
3. Lavruk, V.V. (2017). Kormovyrobnytstvo yak skladnyk mekhanizmu ekonomichnoi modernizatsii tvarynnystva [Feed production as a component of the mechanism of economic modernization of livestock breeding]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo [Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: International Economic Relations and the World Economy]*, 14 (1), 178–182. [in Ukr.].
4. Sprynchuk, N.A. (2014). Vyznachennia obsiahiv investytsii u polove kormovyrobnytstvo pry stvorenni ferm ta kompleksiv VRKh [Determining the volume of investments in field feed production when creating farms and cattle complexes]. *Ahrosvit [Agroworld]*, 5, 12–15. [in Ukr.].
5. Aleskerova, Yu.V. (2009). Sutnist kredytnoho zabezpechennia innovatsiino-investytsiinykh proektiv u kormovyrobnytstvi [The essence of credit support for innovative investment projects in feed production]. *Ekonomichni nauky. Seriya: Oblik i finansy [Economic Sciences. Series: Accounting and Finance]*, 6 (1), 106–118. [in Ukr.].
6. Voronetska, I.S., Sprynchuk, N.A., & Kravchuk, O.O. (2018). Perspektyvy rozvytku tovarnoho

kormovyrobnytstva v Ukraini [Prospects of the development of commercial feed production in Ukraine]. *Ahrosvit* [Agroworld], 3, 12–18. [in Ukr.].

7. Avercheva, N.O. (2021). Orhanizatsiini aspekty formuvannia kormovoi bazy tvarynnytstva [Organizational aspects of the formation of the feed base of livestock farming]. *Investytsii: praktyka ta dosvid* [Investments: Practice and Experience], 10, 55–63. [in Ukr.].

8. Sprynchuk, N.A., Voronetska, I.S., & Zhukov, V.P. (2019). Suchasnyi stan investuvannia rozvytku tovarnoho kormovyrobnytstva yak syntetychnoi haluzi [Current state of investment in the development of commercial feed production as a synthetic industry]. *Ahrosvit* [Agroworld], 5, 18–24. [in Ukr.].

Received: 07.13.2025 / Review 09.02.2025 / Accepted 09.30.2025

